

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 378/2010-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 19. októbra 2010 predbežne prerokoval sťažnosť J. K., B., zastúpeného advokátkou JUDr. A. S., B., pre namietané porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Cdo 99/2009-423 z 25. mája 2010 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. K. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. septembra 2010 doručená sťažnosť J. K., B. (ďalej len „sťažovateľ“) zastúpeného advokátkou JUDr. A. S., B., pre namietané porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej

len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 2 Cdo 99/2009-423 z 25. mája 2010.

Z obsahu sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že v konaní o určenie neplatnosti právnych úkonov (zmlúv o pôžičke, dohôd o zmluvnej pokute a vyhlásení o uznaní dlhu spísaných vo forme notárskych zápisníc) vedenom Okresným súdom Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 17 C 178/2004 sťažovateľ vystupoval v procesnom postavení žalovaného v 1. rade. Okresný súd rozsudkom č. k. 17 C/178/2004-247 zo 6. novembra 2007 žalobu žalobkyne zamietol. Na základe odvolania žalobkyne Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 14 Co/44/2008-329 z 18. septembra 2008 rozsudok okresného súdu zmenil a určil, že právne úkony sú neplatné. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ podľa § 238 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) dovolanie, ktoré najvyšší súd rozsudkom č. k. 2 Cdo 99/2009-423 z 25. mája 2010 zamietol.

Sťažovateľ okrem podrobného opisu prvostupňového aj odvolacieho konania uviedol:

„Mám zato, že v danom prípade neboli naplnené zákonné predpoklady neplatnosti napadnutých právnych úkonov a vykonané právne úkony sú platné v celom rozsahu. Napadnuté úkony boli vykonané dobrovoľne, vážne a slobodne, na základe vzájomnej dohody všetkých účastníkov týchto právnych úkonov.

Nesúhlasím s právnym názorom Najvyššieho súdu SR, že by v danom prípade u účastníkov právnych úkonov chýbala vážnosť prejavu vôle, že nedošlo k realizácii predmetu zmlúv, t. j. k faktickému odovzdaniu finančných prostriedkov, ktoré mali byť požičané, že žalovaný 3) konal v omyle a pod. Uvedené závery vôbec nie sú v súlade so zisteným skutkovým stavom, s vykonaným dokazovaním. Najvyšší súd SR svoje závery vyvodil len z výpovede žalovanej 2) a žalovaného 3) a vôbec neprihliadol na ďalšie vykonané dôkazy, ktorými bol preukázaný opak. Najvyšší súd SR uveril zmätočnej výpovedi žalovanej 2) a to predovšetkým v časti, že požičané prostriedky potrebovala na vrátenie úrokov žalovanému 1), pričom sama žalovaná 2) potvrdila, že žalovanému 1) nebola a nie je nič dlžná, požičané prostriedky mu vrátila. Vôbec súd nevzal do úvahy podstatnú

okolnosť, že v konaní nebolo žiadnym dôkazom preukázané tvrdenie žalovanej 2), že by táto bola akúkoľvek sumu dlžná žalovanému 1), túto skutočnosť nepreukázala ani sama žalovaná 2) a žalovaný 1) od začiatku konania tvrdil, uviedol, že mu žalovaná 2) nedlhovala žiadnu sumu. Poukazujem tiež na to, že tak žalovaná 2) ako aj sám žalovaný 3) vo svojich výpovediach dokonca priznali, že finančné prostriedky boli žalovaným 1) vyplatené. Najvyšší súd SR po právnej stránke danú vec nesprávne posúdil a vykonané dôkazy vyhodnotil výlučne jednostranne v prospech žalobkyne, pričom pri svojom rozhodovaní vzal do úvahy len tie dôkazy, ktoré svedčili v prospech žalobkyne, ostatné vykonané dôkazy nechal NS SR bez povšimnutia.“

V doplnení sťažnosti doručenom ústavnému súdu 22. septembra 2010 sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„1. ... Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodnutím zo dňa 25. 05. 2010 vydaným pod sp. zn. 2 Cdo 99/2009 porušil právo J. K... na súdnu ochranu vyplývajúcu z článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

2. Ústavný súd SR zrušuje rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 2009 zo dňa 25. 05. 2010 vydané pod sp. zn. 2 Cdo 99/2009, ktorým Najvyšší súd SR dovolanie odporcu 1) – J. K... zamietol.

3. Najvyšší súd SR je povinný poskytnúť sťažovateľovi primerané zadostučinenie vo výške 5.000,- EUR v lehote 30 dní odo dňa právoplatnosti tohto nálezu.

4. Ústavný súd SR priznáva sťažovateľovi trovy konania vo výške 149,226,- EUR...“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v čl. 44 až čl. 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom.

Ústavný súd už viackrát uviedol, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 71/97, IV. ÚS 147/08).

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi namietaným rozhodnutím alebo iným označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť možno preto považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 66/98, II. ÚS 101/03, III. ÚS 168/05, IV. ÚS 136/05).

Úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní návrhu nie je to, aby určil, či preskúmanie veci predloženej navrhovateľom odhalí existenciu porušenia niektorých z práv alebo slobôd zaručených ústavou alebo medzinárodnou zmluvou, ktorú Slovenská republika ratifikovala a stala sa súčasťou jej právneho poriadku, ale spočíva len v tom, aby určil, či toto preskúmanie vylúči akúkoľvek možnosť existencie takéhoto porušenia.

Ústavný súd teda môže pri predbežnom prerokovaní odmietnuť taký návrh, ktorý sa na prvý pohľad a bez najmenejšej pochybnosti javí ako neopodstatnený (I. ÚS 4/00).

Sťažovateľ v sťažnosti namietal porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu č. k. 2 Cdo 99/2009-423 z 25. mája 2010. Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ *„nesúhlasí s rozhodnutím Najvyššieho súdu SR, ktorý po právnej stránke danú vec nesprávne posúdil a vykonané dôkazy vyhodnotil výlučne jednostranne...“*.

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu všeobecný súd nemôže porušiť základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ak koná vo veci v súlade s procesnoprávnymi predpismi upravujúcimi postupy v občianskoprávnom konaní. Takýmto predpisom je aj Občiansky súdny poriadok.

Právo na súdnu ochranu sa v občianskoprávnom konaní účinne zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom vrátane dovolacích konaní. V dovolacom konaní procesné podmienky upravujú ustanovenia § 236 a nasl. OSP.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01). Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00).

Ústavný súd z tohto hľadiska preskúmal rozsudok najvyššieho súdu č. k. 2 Cdo 99/2009-423 z 25. mája 2010, ktorým zamietol dovolanie sťažovateľa. Nezistil pritom žiadnu skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup tohto súdu, ktorý by nemal oporu v zákone. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia naopak vyplýva, že najvyšší súd sa zaoberal a vysporiadal s dôvodmi uvádzanými sťažovateľom, ale pretože sa s nimi nestotožnil, dovolanie zamietol.

Najvyšší súd v napádanom rozhodnutí okrem iného uviedol:

„Návrh, ktorým sa navrhovateľka domáhala určenia neplatnosti uvedených právnych úkonov spísaných vo forme notárskych zápisníc, má svoj základ v ustanovení § 80 písm. c) O. s. p., podľa ktorého návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem. ...

Tak súd prvého stupňa ako aj odvolací súd skúmali existenciu naliehavého právneho záujmu navrhovateľky na požadovanom určení neplatnosti právnych úkonov v zmysle § 80 písm. c) O. s. p. Súd prvého stupňa dospel k záveru o nepreukázaní naliehavého právneho záujmu na určení jednotlivých právnych úkonov za neplatné. Na rozdiel od neho odvolací súd dospel k záveru, že navrhovateľka osvedčila naliehavosť na požadovanom určení neplatnosti uvedených právnych úkonov, pretože bez takéhoto určenia by bol ohrozený výkon jej vlastníckych práv k nehnuteľnosti - bytu v rámci exekučného konania (vydaný exekučný príkaz na nariadenie exekučného záložného práva na 4-izbový byt patriaci do bezpodielového spoluvlastníctva navrhovateľky a odporcu 3/) a žiadaným určením bude zabezpečená istota jej právneho postavenia. Dovolací súd takýto záver odvolacieho súdu považuje za správny a stotožňuje sa s jeho odôvodnením, na ktoré v podrobnostiach poukazuje.

Navrhovateľka sa určenia neplatnosti predmetných právnych úkonov domáhala jednak z dôvodu ich rozporu s ustanovením § 145 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Odporca 3) (jej manžel) ich totiž uzavrel bez jej vedomia a uzavretie zmlúv o pôžičkách len jedným z manželov, na základe ktorých vznikla pohľadávka odporcu 1) exekučne uspokojiteľná z majetku tvoriaceho bezpodielového spoluvlastníctvo manželov, nie je možno považovať za bežnú vec, čím právne úkony splňali znaky relatívnej neplatnosti. Ale jednak aj z dôvodu ich absolútnej neplatnosti v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka. ...

Citované ustanovenie § 145 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka upravuje vzájomné vzťahy manželov a tretích osôb s ohľadom na úkony v bezpodielovom spoluvlastníctve, t. j. na právne úkony, ktorými manželia disponujú so spoločnými vecami ako predmetom bezpodielového spoluvlastníctva. V zmysle tohto ustanovenia sa na platnosť právneho úkonu týkajúceho sa spoločných vecí a urobeného len jedným z manželov vyžaduje súhlas druhého z manželov, ak ide o inú než bežnú vec. Nedostatok tohto súhlasu má za následok neplatnosť právneho úkonu, pričom v zmysle § 40a Občianskeho zákonníka ide o relatívnu

neplatnosť. To znamená, že právny úkon, ktorý nemožno považovať za vybavovanie bežnej veci, uskutočnený iba jedným z manželov bez súhlasu druhého manžela, sa považuje za platný, pokiaľ sa ten, kto je ním dotknutý, nedovolá jeho neplatnosti. Základnou podmienkou aplikácie ustanovenia § 145 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka na konkrétny prípad je však existencia právneho úkonu týkajúceho sa spoločných vecí. Pokiaľ táto podmienka nie je splnená, sú úvahy o tom, či v konkrétnom prípade išlo o bežnú vec alebo nie a teda či k právnemu úkonu bol alebo nebol potrebný súhlas druhého manžela, bezpredmetné. Za právny úkon týkajúci sa spoločných vecí sa nepovažuje zmluva o pôžičke uzavretá len jedným z manželov (viď R 71/1974). Teda ak uzavrie za trvania manželstva a bezpodielového spoluvlastníctva manželov zmluvu o pôžičke ako dlžník iba jeden z manželov, nepotrebuje k tomu súhlas druhého z manželov, a to i keď nejde o bežnú vec. Potom súd prvého stupňa dospel k správne právnemu záveru, že uzavretím zmluvy o pôžičke nevznikol spoločný záväzok manželov (navrhovateľky a odporcu 3/), pretože nešlo o vybavovanie záležitostí týkajúcej sa spoločných vecí, a z tohto dôvodu k takémuto právnemu úkonu nebol potrebný súhlas navrhovateľky. Takýto právny záver vylučujúci aplikáciu § 145 Občianskeho zákonníka v predmetnej veci zodpovedá hore uvedenému výkladu tohto ustanovenia.

Odvolačný súd, na rozdiel od súdu prvého stupňa, dospel k záveru o absolútnej neplatnosti predmetných právnych úkonoch (§ 37, § 39 Občianskeho zákonníka), pre ktorú je charakteristické, že pôsobí *ex tunc* (t. j. od začiatku), môže sa jej dovolávať každý, kto má na tom právny záujem, súd na ňu prihliada z úradnej povinnosti (*ex officio*), nemožno ju konvalidovať a nie je časovo obmedzená, z ktorého dôvodu sa bližšie dôvodmi relatívnej neplatnosti právnych úkonov (vrátane ustanovenia § 145 Občianskeho zákonníka) nezaoberal.

Znakmi charakterizujúcimi právny úkon sú existencia vôle, prejav tejto vôle a existencia právnymi predpismi ustanovených následkov prejavu vôle. ...

Rozpor právneho úkonu s dobrými mravmi (*contra bonas mores*) nemusí vyplývať iba z jeho obsahu, ale tiež z cieľu, resp. účelu, ktorý ním niektorá zo strán sleduje, pričom sú dôležité predovšetkým všetky okolnosti, za ktorých bol právny úkon uzatvorený.

Predmetné zmluvy o pôžičke neuzatvárali odporca 1) a odporkyňa 2) za účelom skutočného požičania finančných prostriedkov za v zmluvách dohodnutých podmienok, ale

ich cieľom bolo uspokojenie pohľadávok odporcu 1) voči odporkyni 2) odporcom 3) v rámci následného exekučného konania vedeného len proti odporcovi 3) postihujúceho aj majetok patriaci do bezpodielového spoluvlastníctva navrhovateľky a odporcu 3) nad rámec finančných prostriedkov zdanlivo poskytnutých ako pôžičky. Preto za takýchto okolností uzavreté zmluvy o pôžičkách sa priečia dobrým mravom (§ 39 Občianskeho zákonníka), ako správne uzavrel odvolací súd. Odporca 1) svoje tvrdenie o neexistencii záväzkov odporkyne 2) voči nemu v čase uzavretia predmetných zmlúv nepreukázal. Na tom nič nemení skutočnosť, že proti nej nevedol exekučné konania a nemožno to vyvodit' ani z výpovede odporkyne 2) na pojednávaní 13. 2. 2007 (ja som finančné prostriedky žalovanému 1) povracala, jemu nedlhujem nič, dlhujem iným... Ja sa domnievam, že všetky finančné prostriedky som žalovanému 1) vrátila, nakoľko na mňa nenalieval, aby som mu vrátila), keď zmluvy o pôžičkách boli vo forme notárskych zápisníc spísané vo februári 2004.

Vzhľadom na uvedené je správny právny záver odvolacieho súdu o absolútnej neplatnosti tak zmlúv o pôžičkách ako hlavných vzťahoch, z ktorého dôvodu nemohli platne vzniknúť ani ďalšie právne úkony bezprostredne s nimi súvisiace (dohody o zmluvnej pokute a vyhlásenia o uznaní dlhu a súhlas s vykonateľnosťou notárskych zápisníc). Dovolací súd sa preto stotožňuje s odôvodnením rozsudku odvolacieho súdu v súvislosti s uvedeným právnym záverom a v podrobnostiach naň odkazuje.

So zreteľom na uvedené dovolací súd dovolanie odporcu 1) smerujúce proti správne rozsudku odvolacieho súdu zamietol (§ 243b ods. 1 O. s. p.).“

Podľa názoru ústavného súdu rozsudok najvyššieho súdu č. k. 2 Cdo 99/2009-423 z 25. mája 2010 nemožno považovať za arbitrárny a nezlučiteľný s aplikovanými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku. Takýto postup a rozhodnutie dovolacieho súdu Občiansky súdny poriadok výslovne umožňuje, preto použitý spôsob v konkrétnom prípade nemohol znamenať odopretie prístupu k súdnej ochrane v konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch.

Z ústavnoprávneho hľadiska však niet žiadneho dôvodu, aby sa spochybňovali závery napadnutého dovolacieho rozhodnutia, ktoré sú jasne a zrozumiteľne odôvodnené, no majú oporu v dôkazoch vykonaných všeobecnými súdmi.

Vzhľadom na to, že súčasťou označených práv nie je ani povinnosť najvyššieho súdu uznať dovolacie dôvody uvádzané sťažovateľom, ústavný súd konštatuje, že nerozhodnutie dovolacieho súdu podľa vôle sťažovateľa nemožno automaticky spájať s neústavnosťou rozhodnutia tohto súdu.

Ústavný súd teda nezistil žiadnu možnosť porušenia označených práv, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie, preto sťažnosť pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ústavný súd o ďalších návrhoch sťažovateľa nerozhodoval.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. októbra 2010